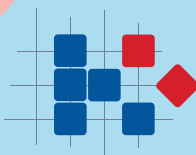
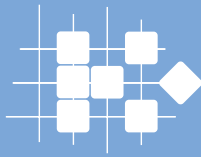

Kako se zaštititi u svijetu interneta i mobilnih uređaja

HAKOM

HAKOM

Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM) brine o zaštiti korisnika elektroničkih komunikacijskih usluga, o ranjivim skupinama korisnika, a posebno o potrebama djece i mladih, odnosno o zaštiti djece u digitalnom okruženju.

Brošura "Kako se zaštititi u svijetu interneta i mobilnih uređaja" sadrži praktične i korisne savjete o opasnostima i sigurnosti na internetu, zaštiti privatnosti i osobnih podataka, načinu ponašanja i odgovornoj uporabi društvenih mreža, a dio je programa informiranja djece i roditelja kojeg HAKOM provodi u suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja.

U sklopu projekta zaštite djece na internetu i u svijetu mrežnih tehnologija provodi se i program edukacije roditelja učenika petih razreda osnovnih škola s ciljem davanja potrebnih informacija roditeljima o odgovornom ponašanju prilikom uporabe mrežnih tehnologija, u trenutku kada se djeca njima počinju samostalno koristiti bez stalnoga nadzora odraslih.

HAKOM je 2021. proveo istraživanje o navikama i iskustvima korištenja interneta u Republici Hrvatskoj. Ispitivanje je pokazalo kako se najčešće koristi govorna usluga putem mobitela (98 posto) te usluga pristupa internetu (82 posto) i govorna usluga putem fiksnog telefona (65 posto). Najviše koristimo internet na mobitelu (97 posto) i putem prijenosnog računala (87 posto), dok stolno računalo za spajanje koristi samo 45 posto ispitanika.

Ispitivanje je pokazalo kako gotovo svi korisnici interneta poduzimaju neke mjere kako bi zadržali sigurnost na internetu. Najčešće izbjegavaju preuzimanje aplikacija iz nepoznatih izvora, štite osobne podatke i ne stupaju u kontakt s nepoznatim osobama. Unatoč tome, njih 15 posto izjasnilo se kako su imali iskustvo kibernetičkog napada ili cyberbullyinga.

1.

APLIKACIJE KOJE SMO RAZVILI

KALKULATOR PRIVATNOSTI

U suradnji s Fakultetom elektrotehnike i računarstva razvijen je Kalkulator privatnosti - aplikacija kojom možeš provjeriti potencijalni rizik za vlastitu privatnost prilikom korištenja interneta i davanja osobnih podataka.

Uobičajeno se, u većini slučajeva, traži registracija tijekom koje moraš predati svoje osobne podatke, najčešće e-poštu, ime i prezime.

Putem aplikacije Kalkulator privatnosti možemo se educirati, a navedena aplikacija potaknut će nas na razmišljanje o problemima sigurnosti i privatnosti na internetu.

PREVARE PUTEM DRUŠTVENIH MREŽA

Prevare ove vrste primarno su usmjerene na društvene mreže kao kanal komunikacije napadača i žrtve. Uz to, napadači korištenjem društvenih mreža lako dolaze do velikog broja žrtava te su stoga ovakve prevare u stalnom porastu.

PRIJETNJE I IZNUDE

U ovu kategoriju ubrajaju se razni tipovi prevara vezani uz prijetnje i iznude. Jedan od oblika prevara uključuje zlonamjerni softver za ucjene. Kod ovakvih prevara napadač preuzima kontrolu nad žrtvinim računalom i šifrira sve datoteke, čime im je bez poznavanja posebnog ključa onemogućen pristup. Napadač od žrtve zahtjeva novčanu naknadu (otkupninu) kako bi zauzvrat dao ključ za dešifriranje i time mu vratio kontrolu nad datotekama na računalu.

KVIZ O SIGURNOSTI

PITANJE: Na vaš uređaj došla je poruka sadržaja prikazanog na slici. Što ćete učiniti? Koji je točan odgovor?

- 1 Prepoznat ću pokušaj prijave.
- 2 Otvorit ću poveznica da saznam sadržaj poruke.
- 3 Ne otvaram poveznice u porukama s nepoznatog broja.
- 4 Obrisat ću poruku.

PITANJE: Primili ste e-poštu u kojemu vas se obavještava da ste osvojili nagradu. Što ćete učiniti?

- 1 Kliknut ću na poveznicu i dati svoje podatke da mogu osvojiti nagradu.
- 2 Obrisat ću poruku zbog sumnjivog sadržaja.
- 3 Prelaskom pokazivača miša preko poveznice, u donjem lijevom kutu ekrana pojavila se čudna web adresa. Svejedno ću kliknuti na poveznicu.
- 4 Prelaskom pokazivača miša preko poveznice, u donjem lijevom kutu ekrana pojavila se čudna internetska adresa. Neću kliknuti na poveznicu.

Hrvatska lutrija <noreply@hrvatskalutrija.hr>

sri, 19.1.2022. 13:58

Primatelj: vaš e-mail

Čestitamo,

osvojili ste dobitak na sreći. Da biste preuzeli nagradu pošaljite nam svoje podatke i broj bankovnog računa na ovu [adresu](#).

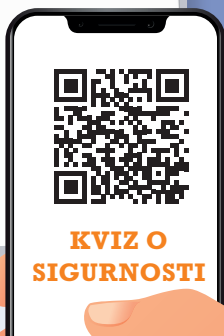
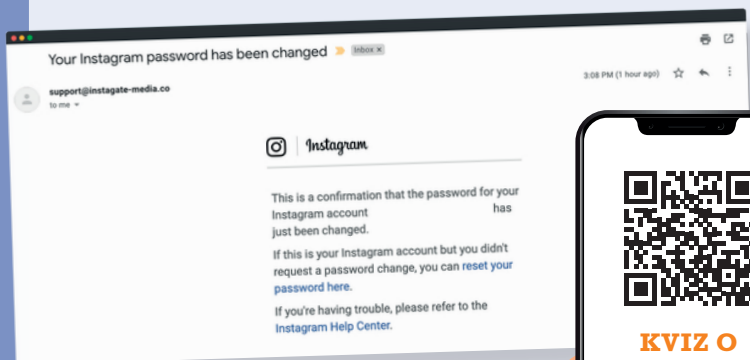
Isplati se igrati,

Hrvatska lutrija

PITANJE: Primili ste e-poštu sljedećeg sadržaja. Što ćete učiniti? Kliknut ću na poveznicu jer nisam zatražio/la promjenu lozinke.

- 1 Odgovorit ću na e-poštu.
- 2 Ignorirat ću dobivenu poruku.
- 3 Prepoznat ću pokušaj prevare po sumnjivoj adresi pošiljatelja.

APLIKACIJA KVIZ

Nauči više o svojim pravima i pristupačnosti na internetu kroz kviz znanja. Naglasak je na preprekama kojima su izložene osobe s invaliditetom, a omogućeno je i testiranje znanja (djece i roditelja) o korisničkim pravima.

Pokreni simulacije u kvizu i pogledaj na koje barijere nailaze osobe s poteškoćama vida i motoričkim poteškoćama pri korištenju interneta. Moraš znati da puno ljudi zbog različitih urođenih ili stečenih poteškoća vida, sluha i motorike, ali i starosti, ima poteškoća pri korištenju suvremenih tehnologija.

SUSRETNICA - ŠTO JE TO?

Jeste li znali da je pravo na pristup informacijskim i komunikacijskim tehnologijama jedno od osnovnih ljudskih prava prema UN Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom?

Aplikacija Susretnica osmišljena je kako bi se podigla svijest o važnosti ispravnog pristupanja osobama s različitim tipovima invaliditeta.

Razvijena je kao rezultat suradnje Fakulteta elektrotehnike i računarstva (FER-a) i HAKOM-a na projektu "Pristupačnost mobilnih aplikacija i povećanje društvene svijesti o izazovima s kojima se susreću osobe s invaliditetom".

Dopustite avatarima Ani ili Marku da vas povedu putem jače integracije svih članova društva!

2.

ZAŠTITA OSOBNIH PODATAKA NA INTERNETU

„Nemoj nikad davat svoje puno ime da zločesti ljudi ne okoriste se njime“.

Prije ostavljanja bilo kakvih osobnih podataka na internetu i društvenim mrežama dobro je proučiti pravila privatnosti, opće uvjete i sva druga upozorenja.

Ako se za pristup određenim aplikacijama ili uslugama traži davanje suglasnosti/privole, potrebno je provjeriti za što dajemo suglasnost (npr. za lociranje) i imajmo na umu kako je uvijek sigurnije dati što manje osobnih podataka. **Posebno obratite pažnju na davanje suglasnosti za upotrebu kolačića**, tj. datoteka koje se pohranjuju na računalo ili uređaj prilikom posjete određenoj internetskoj stranici, a koje vrlo često mogu uključivati i prijenose podataka trećim osobama, korištenje u marketinške, analitičke i druge svrhe. Takve obavijesti o korištenju kolačića potrebno je detaljno pročitati i procijeniti u koju svrhu ćete dati suglasnost.

UPOZORENJE!

Djeci, mladima i roditeljima:

Razmislite prije nego objavite i razmijenite osobne i osjetljive podatke (lokaciju, fotografije, broj računa, datum rođenja i slično).

Ne objavljujte tuđe podatke (npr. fotografije prijatelja i članova obitelji) bez suglasnosti osobe na fotografiji.

Roditeljima:

Nemojte objavljivati osobne podatke i fotografije djece na internetu.

Ne objavljujte lokacije i mjesta gdje vaša djeca borave (škola, vrtići i slično).

Često objavljujemo sadržaj, ali moramo biti svjesni kako objavljeni sadržaj zauvijek ostaje „negdje u virtualnom prostoru“ pa je moguće da jednom u budućnosti djetetu neće biti ugodno zbog njegovih slika i sadržaja koje ste učinili javnim!

3.

USLUGA "RODITELJSKE ZAŠTITE"

*„Ak ti se na chatu netko sumnjiv javi,
ne drži to za sebe nego starcima prijavi.
Bitno je da ne skrivaš kad te nešto muči,
roditelj je tu da te zaštiti i nauči“.*

Usluga „Roditeljska zaštita“ nudi mogućnost zabrane pristupa neprimjerenim internetskim sadržajima za djecu. Zaštita osigurava filtriranje internetskog sadržaja, ograničavanje poziva ili slanje poruka prema nepoznatim brojevima ili roditelji sami kreiraju popis brojeva s kojima dijete može komunicirati.

Ako primamo SMS ili MMS poruke sa sadržajem neprimjerenim djeci i namijenjene isključivo odraslima, o tome možemo obavijestiti svog operatora ili prijaviti primitak takve poruke na adresu elektroničke pošte nezeljeni.sms@hakom.hr.

Brojevi s kojih se šalju takve poruke će se nakon provjere u najkraćem mogućem roku blokirati.

Zabrana slanja i/ili primanja SMS i MMS poruka u okviru usluge s posebnom tarifom (6xx xxx, 8xx xxx i sl.) može se besplatno zatražiti od operatora.

Moguće je postaviti zabranu odlaznih poziva nakon dogovorenog limita potrošnje. Novčani limit potrošnje za usluge s posebnom tarifom koje su namijenjene djeci (iznos 6,63 eura).

Svaki operator koji pruža i usluge televizije omogućava roditeljsku zaštitu koja se može aktivirati po potrebi i željama korisnika. Također, omogućena je i zabrana pristupa gledanju neprimjerenih TV programa i filmova, poput pornografskih ili nasilnih sadržaja.

Pravila trebaju uzeti u obzir dob djeteta i definirati doba dana te ukupno vrijeme koje dijete smije provesti na računalu ili uređaju, vrstu igrice ili aplikacije koje će koristiti. Kod mlađe djece preporučljivo je koristiti opcije roditeljskog nadzora i filtriranja sadržaja, ali svakako djecu treba informirati o postavkama filtera.

Operatori u pokretnim i nepokretnim elektroničkim komunikacijskim mrežama obvezni su, ako postoji tehnička mogućnost, ponuditi svim krajnjim korisnicima mogućnost postavljanja zabrane pristupa sadržaju koji nije namijenjen djeci. Ako se odabere navedena mogućnost, ista se može početi koristiti bilo kada za vrijeme trajanja ugovora te će ona ostati na snazi sve dok se ne zatraži ukidanje.

Operator usluga s posebnom tarifom obvezan je osigurati posebnu zaštitu djece. Ukoliko se radi o usluzi čiji sadržaj nije namijenjen djeci, operator usluge s posebnom tarifom obvezan je u svim promidžbenim aktivnostima jasno navesti da se radi o takvoj vrsti usluge.

4.

POSTAVITE ZAJEDNIČKA PRAVILA KORIŠTENJA INTERNETA

„Ponašaj se pristojno kada si na chatu, sve što radiš ružno na tvoju je štetu“.

Digitalni mediji su dio naše kulture. Oni povećavaju našu produktivnost, olakšavaju nam život i služe za razonodu. Naš suvremeni svijet, od opskrbe namirnicama preko mobilnosti i uprave do zdravstvene skrbi, doživio bi slom bez digitalne obrade informacija. Istovremeno, svjesni smo da digitalni mediji imaju visok potencijal stvaranja ovisnosti i da dugoročno štete tijelu (stres, nesanica, pretilost - sa svim popratnim pojavama) i prije svega duhu.

Neka istraživanja pokazuju da bi ograničenje korištenja digitalnih medija bila jedina mjera koja bi dokazano umanjila opasnosti koje proizlaze iz njihova korištenja. Neophodno je postaviti ograničenje vremena koje djeca smiju provoditi pred ekranom kako bi se riješili ti problemi. Jedan od načina da to učinite je korištenje najboljih besplatnih aplikacija za ograničavanje vremena provedenog na internetu.

Osim toga, aplikacije nude i opciju praćenja djetetovih aktivnosti na uređaju. Svakako prije instalacije prethodno treba razgovarati s djetetom i zajedno dogovoriti pravila, s aplikacijom ili bez nje.

UPOZNAJTE XOINK

domaća aplikacija za roditeljsku kontrolu mobitela, s edukativnim pristupom

Xoink omogućava roditeljima da sa svog uređaja kontroliraju čemu sve dijete može pristupiti te koliko vremena smije provesti na pametnom telefonu, a potiče i na samostalno učenje.

Xoink je dostupan na Google Playu i iOS-u, a potvrda odgojne vrijednosti aplikacije je i upravo dobivena preporuka hrvatskog Ministarstva znanosti i obrazovanja za upotrebu u osnovnim školama. **Aplikacija omogućava da dijete uz korištenje mobitela i uči rješavajući kviz znanja.**

Sastoji se od kviz pitanja iz različitih školskih predmeta (geografija, engleski jezik), koje dijete rješava, a točnim odgovorima može zaraditi samo dodatne minute na internetu, njih dnevno do 30, koje može koristiti nakon što mu istekne vrijeme koje je dozvolio roditelj. Potiče na bolju komunikaciju roditelja i djeteta.

5.

MEDIJSKA PISMENOST

Medijska pismenost može se okarakterizirati kao mogućnost pristupa, analize, kritičkog vrednovanja i stvaranja novog medijskog sadržaja.

Tri su dijela medijske pismenosti: tehničke kompetencije, kritičko razmišljanje i proizvodnja sadržaja. To zapravo znači kako svi mogu pristupiti izvoru informacija. **Međutim, bitna je i sposobnost analize i kritičkog razmišljanja jer je to najbolji način zaštite od dezinformacija, propagande, potencijalno štetnih utjecaja medijskih sadržaja, kao i zaštite privatnosti i podataka u digitalnom svijetu.** Medijska pismenost uči nas i o povijesti različitih medija (tisku, radiju i televiziji), o tomu tko posjeduje i kontrolira medije. Medijska pismenost jedna je od najbitnijih elemenata građanske pismenosti, jer su mediji važan kanal informiranja i komunikacije između građana i tijela javne vlasti.

6.

METODE ELEKTRONIČKOG NASILJA I UZNEMIRAVANJA

„Nema ružnih riječi, vrijeđanja i hejta, vrijede ista pravila ko iz stvarnog svijeta“.

Cyberbullying je elektroničko nasilje i pretpostavlja korištenje digitalnih medija (kao što su internet i tekstualne poruke) kako bi se druga osoba uznemirila, rastužila i/ili uplašila. Žrtvu može dovesti do depresije, ljutnje, izolacije, bolesti i osjećaja povrijeđenosti pa ga treba shvatiti krajnje ozbiljno.

Neki primjeri cyberbullyinga su: objavljivanje sramotnih fotografija ili videa na društvenim mrežama i stvaranje glasina na internetu.

Roditelji igraju ključnu ulogu u sprječavanju internetskog zlostavljanja i povezanih šteta. Budite upoznati s tim što vaša djeca rade na internetu, bilo da provjeravate djetetov uređaj, razgovarate s njima o ponašanju na mreži ili instalirate program za nadzor. Osim svima znanih programa za nadzor, kao što je Family Link, u praksi se često koristi i aplikativno rješenje Find My Kids te Mama Bear.

Ključno je paralelno jačati i empatiju u slučaju kada je, primjerice, žrtva netko drugi. Na primjer, potaknite svoje dijete da kaže vama, profesoru ili drugoj odrasloj osobi ako netko, koga poznaje, doživljava neki oblik internetskog nasilja.

Čim dijete počne koristiti internet važno je objasniti mu i onda **često** ponavljati kakva su očekivanja u vezi s njegovim online ponašanjem.

RODITELJI (I SVI ODRASLI)...

u nastavku su neki osnovni savjeti:

- zajedno pročitajte osnove pravilnog ponašanja na internetu (Netiquette)
- budite upoznati s ponašanjem svog djeteta na internetu.
- Kao što želimo znati s kim naše dijete provodi vrijeme u stvarnom svijetu, trebali bi biti upoznati i s kim provodi vrijeme u virtualnom svijetu
- korištenje velikih slova podrazumijeva ljutnju, stoga dijete upozorite NEKA IH NE KORISTI!
- uputite ga da ne dijeli lozinke, kućnu adresu, (neprikladne) slike, tajne i tračeve - jer digitalni je otisak neizbrisiv! Recite djetetu da ne dijeli svoje lozinke s prijateljima. Jedan oblik zlostavljanja na mreži događa se kada se djeca prijave na tuđu e-poštu ili račun društvene mreže i lažno se predstavljaju
- potaknite ga da prijavi loše ponašanje pomoću alata društvenih mreža za prijavu neprikladnog sadržaja. Neka djeca koriste web lokacije na kojima su poruke za chat unaprijed napisane ili filtrirane prije slanja.

Objasnimo djetetu da ne smije postojati razlika između ponašanja u stvarnom i virtualnom svijetu - u oba slučaja vrijedi pravilo da druge ljude trebamo uvažavati i poštivati i prema njima se primjereno ponašati te od njih očekivati isto

- objasnite djetetu da svako zlostavljanje, bilo fizičko ili verbalno, uzrokuje bol drugoj osobi. Pomognite djetetu da razvije suosjećanje i da pokuša zamisliti kako bi se ono osjećalo ukoliko bi bilo izloženo nasilju. Ponudite djetetu pomoć pri promjeni i ispravljanju ponašanja
- **dajmo djeci do znanja da nam se mogu obratiti svaki put kad na internetu primijete nešto neprimjereno ili uznemirujuće. Često se djeca srame što su žrtva zlostavljanja pa izbjegavaju pričati o tome**
- kada dođe do uznemiravanja - blokirajte nasilnika te smanjite korištenje mobitela/računala na minimum, po potrebi se obratite školi, MUP-u i svom operatoru.

Djeco/odrasli dvaput razmislite prije nego što objavite, pošaljete poruku i/ili podijelite sadržaj.

7.

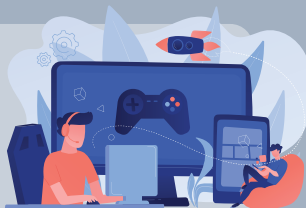
IGRE, DRUŠTVENE MREŽE I PROGRAMI ZA RAZMJENU PORUKA

„U redu je gejmat, ali imaj mjeru, ne daj da te od ekrana, glavobolje peru“.

Današnja djeca i mladi teško mogu zamisliti život bez svakodnevnog korištenja društvenih mreža, ali često ne znaju kako ih pravilno koristiti. **Govor mržnje i grupe mržnje na društvenim mrežama nažalost su česta pojava i među djecom, ali treba napomenuti da su oni zakonski kažnjivi!** Ustavom RH zabranjuje se svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji drugi oblik nesnošljivosti, a donesene su brojne sudske presude kojima se takvo ponašanje sankcionira.

VIDEOIGRE

Potpuna zabrana videoigara može onemogućiti djetetu dijeljenje iskustava s vršnjacima, dok igranje bez granica može imati još štetnije posljedice.

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) identificirala je stanje koje se naziva poremećaj vezan uz igre na internetu (IGD), a koje bi, prema njihovoj ocjeni, moglo biti vrsta ovisnosti, premda je potrebno još istraživanja. Ali IGD je rijedak i često može biti povezan s drugim stanjima kao što su depresija i ADHD, jer videoigre ne stvaraju ovisnost same po sebi. Iluzija uspjeha u virtualnom svijetu čini igre privlačnima, ali samo iz razloga što neki tinejdžeri igru ne koriste kao zabavu, već im ona služi kao bijeg od pravih problema i stvarnosti s kojom se svakodnevno suočavaju (disfunkcionalne obitelji, vršnjačko nasilje, osjećaj neprihvaćenosti).

TIKTOK

Jeste li znali da je TikTok u 2022. godini postala najpreuzimanija aplikacija na svijetu, koja je pomakla s ljestvice dugogodišnje prvake u preuzimanju, Instagram i Twitter? Pretpostavljamo da će 2023. TikTok prestići Youtube kao društvenu mrežu na kojoj ljudi provode najviše vremena. Kreativnost i zabava na društvenim mrežama ponekad mogu otići u pogrešnom smjeru.

Sigurno znate za izazove koji se brzinom munje šire među korisnicima TikTok-a! Izazov koji je posebno popularan među djecom nosi zanimljiv naziv #OneChipChallenge, a osmislila ga je tvrtka Paqui koja proizvodi (jako ljute) tortilje, radi kojih je puno djece završilo u bolnicama s teškim opeklinama unutarnjih organa. Od opasnih izazova tu su još snimanje selfieja na vagonima, istrčavanje na prometnu cestu te natjecanje u uništavanju tuđih stvari.

Odrastanju nikad nije nedostajalo izazova, ali čini se kako današnja djeca imaju posebno zahtjevno okruženje s obzirom da globalna nestabilnost, vezana uz situaciju u svijetu, gura dječje živote još više na internet. Istraživanja pokazuju da bi ograničenje korištenja digitalnih medija bilo jedina mjera koja bi dokazano umanjila opasnosti koje proizlaze iz njihova korištenja.

SAVJET ZA DJECU I MLADE: Kao i druge društvene mreže TikTok ima feed (stream sadržaja kroz koji se možete pomicati) na kojemu se nalaze najpopularniji zapisi, a nakon registracije moguće je i 'lajkati' objave.

Račun može biti javan ili privatn, odnosno može se odabrati tko će moći pregledavati sadržaj, a umjetna inteligencija odabire koji će se sadržaj pojavljivati na vašem feedu.

YOU TUBE

YouTube je mrežna usluga za razmjenu videozapisa gdje se isti mogu postavljati, pregledavati i ocjenjivati te sa sigurnošću možemo reći da je to najbolje mjesto za učenje i štjecanje novih vještina. Zaista, ne postoji više opravdanje kako nešto ne znate ili ne možete napraviti jer YouTube sadrži upute za sve.

YouTube-ri među mlađom populacijom često imaju sve veći utjecaj kao popularne osobe, a neki više vjeruju virtualnim uzorima nego obitelji i prijateljima.

Kvalitetni i popularni YouTube-ri mogu pozitivno utjecati na djecu, ovisno o sadržajima kakve stvaraju i objavljuju.

SAVJET:

YouTube - moguće je regulirati postavke uključivanjem „restricted mode - on“. Kako bi se to učinilo, potrebno je registrirati se na YouTube - registracija je besplatna. Na dnu prozora će se pojaviti alatna traka i opcija za uključivanje „restricted mode“. Kako ni jedan filter nije 100 posto pouzdan, ipak je potrebno nadzirati dijete dok pretražuje video sadržaj, pogotovo kad je riječ o maloj djeci. Svakako provjerite jeste li prijavljeni na YouTube i je li opcija „restricted mode“ uključena prije nego što djetetu prepustite da samo bira video sadržaj.

- Ne objavljujmo video pod osobnim imenom - možemo izmisliti nadimak za svoj kanal
- Imajmo na umu da djeci mlađoj od 13 godina nije dozvoljeno izraditi YouTube račun
- Dobro razmislimo hoćemo li objaviti video „Javno“ - sami odlučujemo tko će vidjeti naš video.
- Opcija „Privatno“ omogućava odabir ljudi koji mogu vidjeti video, a opcija „Nenavedeno“ da video mogu vidjeti samo oni kojima se poveznica pošalje.

- Možemo drugima ograničiti da dijele naš video, kao i isključiti komentare na svakom videu
- Ako vidimo videozapis za koji smatramo da sadrži neprikladan sadržaj možemo ga označiti zastavicom i prijaviti.

Vodimo računa o pravu drugih - ukoliko objavljujemo video na kojima je vidljiva druga osoba moramo i od nje zatražiti i dobiti pristanak za objavu.

Vodimo računa o glazbi u pozadini - glazba spada pod autorski sadržaj i zaštićena je autorskim pravom - video i glazbu drugih autora možemo koristiti ako je izričito navedeno da je besplatno ili smo zatražili i dobili dopuštenje.

Zapamtimo “Bakino pravilo”: Upitajmo se je li ono što snimamo ili objavljujemo nešto što bi željeli da vidi naša baka, učiteljica ili roditelj? Ako ne, onda vjerojatno nije dobra ideja objaviti takav video.

INSTAGRAM

Instagram je jedna od najpopularnijih društvenih platformi za razmjenu slika. Tinejdžeri vole Instagram iz više razloga, ali što je najvažnije, tu su njihovi prijatelji. Također, mogu pratiti omiljene slavne osobe, ostale osobe koje su im zanimljive i, naravno, održavati vlastiti profil (ili profile), kojim svojim prijateljima - a ponekad i svijetu, predstavljaju sliku o sebi.

Ovisno o tome koga pratite ili što tražite, možete pronaći i puno sadržaja za odrasle. A komentari na objave mogu biti neprimjereni, pogotovo ako je račun javan. Djeca ponekad osjećaju kako moraju održavati savršen profil pa neprestano skeniraju postove u potrazi za lajkovima i brišu one koji ne zadovoljavaju njihove kriterije.

SAVJET: Kako zaštititi svoj Instagram profil?

Kako bi zaštitili privatnost možemo blokirati sljedbenike koje ne poznajemo: na listi sljedbenika odaberemo onog kojeg želimo blokirati i nakon pritiska na tri točkice u gornjem desnom kutu odaberemo opciju blokiranja (Block).

Možemo i zatvoriti profil za nepoznate. Na profilnom prozoru, kliknemo na tri točkice u desnom kutu i pri dnu tog prozora nađemo opciju Privatni račun (Private account) koju uključimo. Tada samo odabrane osobe mogu pristupiti dijeljenim fotografijama i sadržaju.

Uključimo odobravanje označavanja u tuđim fotografijama (tagging). Na taj način moći ćemo odobriti koje se tuđe fotografije na kojima smo označeni mogu pojavljivati na našem profilu.

Sigurnost samog Instagram profila može se povećati uključenjem dvofaktorske autentifikacije, tj. kada se netko želi prijaviti na Instagram na nekom uređaju, tada mora upisati i dodatni kod koji stiže na odabrani broj mobitela naveden u profilu. Nakon pritiska na tri točkice u gornjem desnom kutu pritisnite „Two-Factor Authentication“.

SNAPCHAT

Budući da “81 posto mladih od 14 do 22 godine” koristi društvene medije svakodnevno ili gotovo neprestano, jasno je da su se naša djeca počela oslanjati na društvene aplikacije poput Snapchata kao načina komunikacije.

Dakle, govoreći jezikom tinejdžera, svakako njihovu najčešće korištenu aplikaciju društvenih medija nazivajte ‘Snap’.

Snapchat je platforma društvenih medija koja je brzo stekla popularnost zbog svoje jedinstvene značajke—sustava poruka koje nestaju.

Aplikacija tvrdi da ovaj dizajn oponaša tijek interakcije licem u lice. Nažalost, te se poruke koje nestaju često koriste kao oružje te kao idealno okruženje za internetsko zlostavljanje.

DOGADA LI SE INTERNETSKO ZLOSTAVLJANJE NA SNAPCHATU?

Snapchatov sustav poruka koji nestaje navodi nasilnike da vjeruju da mogu djelovati bez posljedica.

Štetni Snap u obliku videa ili teksta šalje se pojedincu, a zatim se nakon nekoliko sekundi samouništava.

Dok poruka brzo nestaje, povrijeđenost traje puno duže. Što je još gore, te se poruke mogu slati grupi - pogoršavajući poniženje.

Snimke zaslona razgovora koji je uslijedio predstavlja dodatnu prijetnju. Kad žrtva odgovori, nasilnici često snime zaslon ili snime poruku te ih koriste za nastavak zlostavljanja na drugim platformama društvenih medija. Ono što je trebalo nestati sada se može pretvoriti u vječno izrugivanje i dostupno je široj publici.

SAVJET ZA RODITELJE

Možemo poduzeti korake kako bismo zaštitili našu djecu tako što ćemo ih naučiti da prepoznaju internetsko zlostavljanje i postaviti granice oko korištenja tehnologije.

Svaki put kad našu djecu angažira odrasla osoba ili netko tko im stvara neugodu, pripremite ih sigurnosnim protokolima za izgradnju kompetencije.

S vremenom će djeca naučiti prepoznati internetsko nasilje i znati što učiniti u opasnim situacijama.

8. ŠTO JE LUKA BULIĆ NAUČIO O SIGURNOSTI NA INTERNETU

„Pamet u glavu, pamet u prste, na internetu imaj stavove čvrste“.

**MALIŠANI OČITALI LEKCIJU LUKI
BULIĆU: 'NE SMIJEŠ SLIKATI SVOJU
KARTICU I JAVLJATI SE NEPOZNATIMA'**

**POGLEDAJ
I POSLUŠAJ**

Za korištenje Google Play-a potrebno je imati uređaj i Google adresu e-pošte, a po prijavi je dostupan sadržaj moguće kupovati kreditnom/debitnom karticom ili će nam se naplatiti na telefonskom računu.

Također, zahvaljujući suradnji Google-a i naših operatora, željeni sadržaj se može plaćati i putem svog korisničkog računa i na taj način može se zaobići unos podataka o kreditnoj/debitnoj kartici.

Po uspješno obavljenoj transakciji zaprimite ćeš potvrdu na Google adresu e-pošte.

S ciljem onemogućavanja neovlaštenih transakcija (najčešće od strane djece) jako je bitno UKLJUČIT PROVJERU AUTENTIČNOSTI!

Za postavljanje provjere autentičnosti otvori Google Play/meni/"Postavke"/"Zahtijevaj provjeru autentičnosti za kupnju"

Za igre i/ili aplikacije moguće je tražiti povrat unutar 2 sata od kupnje.

Kako bi zatražili povrat trebate otvoriti Google Play aplikaciju (Trgovina Play).

Odaberite Menu - Račun - Povijest narudžbi

U popisu kupljenih sadržaja pronađite igru ili aplikaciju koju želite vratiti

Odaberite "Povrat" i aplikacija će se sama ukloniti s vašeg uređaja.

Maksimalni iznos pojedine transakcije za kupovinu u Google Play trgovini iznosi 49,77 eura. Ukupni mjesečni iznos koji možeš potrošiti u Google Play trgovini iznosi 66,36 eura.

Znaš li da se može ograničiti iznos mjesečnog proračuna koji se ne želi probiti, a sustav će te automatski obavještavati kada mu se približiš?

U postavkama možeš uključiti „Roditeljski nadzor“ pa nakon unosa PIN-a biraš razinu zaštite i ograničavaš skidanje sadržaja.

Super korisna je i opcija Google Family Linka koja se preuzima na uređaj i sugerira koje su aplikacije prikladne za dob djeteta, nadzire online aktivnost, ograničava vrijeme korištenja uređaja, omogućava daljinsko zaključavanje djetetovog uređaja, određuje njegovu lokaciju i još štošta.

10. MALO COOL POZITIVE

Kad odrasli govore o odnosu djece i mobitela često o njemu govore s negativnim predznakom. Međutim, puno je korisnih sadržaja pa djecu treba potaknuti da ih koriste u svakodnevnom životu, ne samo za zabavu već i za učenje.

Spomenut ćemo neke:

CheatGPT koristi umjetnu inteligenciju i u stanju je razumjeti tekstualni zadatak, pa na temelju njega napisati odgovor. Chat GPT iz radionice OpenAI-a vam tako može napisati esej na bilo koju zadanu temu, pjesmu u stilu nekih poznatih pjesnika, a možete i razgovarati upisivanjem teksta. CHATGPT se u šali naziva CHETGPT jer omogućava porast prevara u obrazovanju.

ŠKOLA U OBLACIMA prvi je potpuno interaktivni on-line (izravan) program za pomoć pri učenju namijenjen djeci osnovnih i srednjih škola u Hrvatskoj.

Aplikacija **PHOTOMATH** skenira ispisani tekst i rukom pisane matematičke zadatke pomoću fotoaparata na uređaju ili pomoću kalkulatora te razgrađuje svaki matematički zadatak u jednostavne korake.

Aplikacija **ČITATA** prilagođena je djeci s teškoćama u razvoju i sadrži širok izbor zvučno oblikovanih književnih sadržaja za dob osnovne škole.

LEKTIRA.HR obrazovni je portal koji sadrži analizu književnih djela.

WOLFRAM|ALPHA je aplikacija koja služi za pomoć pri učenju i pokriva sva područja – od fizike, matematike, kemije preko medicine, informatike, geografije pa sve do umjetnosti, sportova i glazbe.

Često slušamo o po život opasnim TikTok izazovima, međutim u novije vrijeme sve više ta društvena mreža promovira *body positivity trend* koji obuhvaća dijeljenje točnih težina i tipova tijela kako bi se pomaknuo fokus s brojeva na vagi i pokazalo da težina može potpuno drukčije izgledati na različitim visinama i oblicima tijela.

Ulaskom u 2023. brojni korisnici TIK TOK-a odlučili su unijeti poboljšanja u svoj život te ih podijeliti sa svojim pratiteljima, a među najnovijem trendovima ističe se i *lucky girl syndrome* kao poticaj da pozitivnim stavovima osnažujemo i sebe i druge. Ono što nam svima daje nevjerovatnu moć je da putem vlastitog profila postanemo promotor dobrog i poticajnoga, ali i da bilježimo talente koje imamo te pritom ostanemo iskreni prema sebi i svijetu!

RETRO ENTUZIJASTI...

...nekada zasićenost modernim probudi nostalgiju za onim prije kao što je slučaj sa „idiot fotoaparatom“...

11.

FOKUSE MOJ, GDJE SI?

Razvoj tehnologije omogućava pružanje novih usluga i aplikacija čiji korisnici nisu više samo ljudi nego i uređaji koji će unositi i razmjenjivati veliku količinu osjetljivih podataka na mreži. Umjetna inteligencija sve nam je dostupnija pa se trenutačno vode rasprave kako regulirati pravni status robota (npr. Roombe) - neki smatraju da bi trebao imati isti status kao rob u Rimskom Carstvu.

Ponekad zbog tolike česte uporabe pokretnih telefona/ računala pokušavamo baš poput robota unijeti u svoj sustav sve više i više informacija, što onda dovodi do burnout sindroma, ali još češće do pomanjkanja koncentracije. Bježanje fokusa često doživljavaju djeca i odrasli, a djeca zbog tog bijega često doživljavaju puno veći stres u školi i učenju. Igrajte stoga zajedno mindfull igre, vježbe za koncentraciju, Memory, Tangram...

TAN
GRAM

Probajte odrediti obiteljske dane bez mobitela, dane digitalnog detox-a, a ako je to previše izazovno počnite s navikom da od-do u danu nema korištenja mobitela. Natječite se i budite ustrajni...

Ako se i dalje nikako ne možete koncentrirati na učenje jer stalno provjeravate mobitel, aplikacija **Forest: Stay focused** omogućava vam da odredite koliko se vremena želite koncentrirati na nešto (odnosno, ne koristiti mobitel), a za to vrijeme u aplikaciji raste drvo. Ako odlučite koristiti mobitel prije isteka vremena, drvo se ruši.

DAN BEZ VEZE je projekt kojemu je cilj potaknuti djecu da provedu jedan dan u krugu svojih

obitelji i s prijateljima u aktivnostima bez interneta, odnosno mobitela, računala i drugih uređaja. Od 2017. se provodi u više škola u Zagrebu, a mogu se uključiti i sve druge škole u Hrvatskoj. Tog se dana u školi organiziraju igre koje potiču

zajedništvo i druženje i brojne radionice u kojima se uvježbava razgovor offline tj. bez posredovanja tehnologija.

Protekom vremena digitalne vještine bit će sve važnije, a razumijevanje tehnološkog napretka nužno. Međutim... unatoč čarima virtualnog svijeta, nemojte zaboraviti ljepote onog stvarnog.

I za kraj, naša preporuka za osvježavanje vremena kojeg darujemo online svijetu:

A za zajednički igru s ekipom ;)

Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Ulica Roberta Frangeša-Mihanovića 9, 10110 Zagreb

01/700 70 07

www.hakom.hr

zastita-djece@hakom.hr

Ova brošura prvenstveno je namijenjena roditeljima i njihovoj djeci u osnovnoj školi, ali može biti koristan izvor informacija svakomu tko želi više znati o temi ponašanja i sigurnosti djece na internetu. Brošura je rezultat suradnje HAKOM-a i Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Godina proizvodnje: 2023.